

РИТЪМЪТ НА БАЛКАНИТЕ

Димитър Хр. Христов

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив

Резюме: В статията е представен и анализиран процесът в работата на диригента в подготвителния и същинския процес в проекта „Ритъмът на Балканите“ на Оркестъра за народна музика на Българското национално радио.

Ключови думи: Ритъмът на Балканите, диригент, оркестър, солисти

THE RHYTHM OF THE BALKANS

Dimitar Hr. Hristov

The Academy of Music, Dance and Fine Arts in Plovdiv

Abstract: This article presents and examines the process of the conductor's work in the preparatory and actual process in the "Rhythm of the Balkans" project of the Bulgarian National Radio Folk Music Orchestra.

Key words: Rhythm of the Balkans, conductor, orchestra, soloists

Ритъмът на Балканите е един от най-успешните проекти на Оркестъра за народна музика на БНР. Шестото поредно издание на проекта през април 2019 г. дава сериозни предпоставки за устойчивост и иновативност във фолклорния ни жанр, като се превръща в очаквано събитие за голям брой меломани, както на Балканите, така и по света. За този факт красноречиво говорят анализите от интернет платформата на Радио Бинар, излъчваща онлайн стрийм на събитието, където ясно се виждат и отчитат между 8 000 и 10 000 потребители от всички краища на земното кълбо.

Проектът стартира през 2014 г. по идея на диригента на оркестъра Димитър Христов с ясна структурна концепция, визия и послание в областта на балканския културен обмен. Идеите на проекта имат няколко основни посоки:

1. Общите корени

Едва ли има нужда да се обясняват подробно специфичните ладови и метроритмични разнообразия във фолклорните образци на балканските народи. Единствено тук, по тези земи битуват в мир и разбирателство сложни хетерометрични размери със специфични традиционни тонални скали, подплатени с ярка душевност, произтичаща от вековната народопсихология. Балканският регион винаги е бил раздиран от политически интереси и въвличан в различни военни действия в опит за господство и опитомяване на буйната кръв, течаща във вените на местното население. Това обяснява темперамента и изключителното разнообразие на музикално-изразни средства разпространени на тази малка територия.

2. Специфични традиционни инструменти

Изключително ценно е запознаването на българската публика със специфични традиционни инструменти, непознати или малко познати по нашите земи, които са характерни в бита и културата на останалите Балкански страни. В поредица от изданията българската публика се среща очи в очи с гръцката понтийска лира, турският, саз, канун и кеменче, румънската пан флейта и цимбал, македонската зурна, едноставен кавал и тамбура, сръбската фрула и др.

3. Изкуството над политиката

Заради сериозните политически конфликти през последните години и нестабилното положение между съседните ни страни, този проект постави на една сцена музиканти, които са в иначе сложни междудържавнически конфликти. Пример за това са колегите от Гърция и Северна Македония, които заровиха различията си и напрежението помежду си.

Началото на проекта „Ритъмът на Балканите“ бе положен през пролетта на 2013 г. по идея на диригента на Оркестъра за народна музика на БНР – Димитър Христов. Предпоставка за това са вече натрупани успешни проекти с различни музиканти, както и лични контакти на солистите на оркестъра Недялко Недялков, Пейо Пеев, и диригента Димитър Христов с известни водещи инструменталисти от съседните

балкански страни. След преговори с първите участници и тяхното потвърждение за участие, проектът бе включен в сезон 2014 на ОНМ на БНР.

Основен проблем в началото на проекта е изграждането на правилната концертна стратегия и начина на аранжиране на пиесите, които трябва да бъдат съобразени с възможностите и натюрела на оркестъра. Това е особено важно при изготвянето на последователността на изпълненията в концертната програма и броя на желаните кулминации в нея. От изключително значение се оказва запазването на общият тон на състава и възможностите на всяка отделна партия да партнира по един или друг начин на солистите. Затова и изборът на аранжори бе много важен и изключително показателен за крайният резултат. През всичките тези издания на проекта аранжиментите бяха поверени на Георги Андреев, Костадин Генчев, Пейо Пеев, Ангел Димитров и Димитър Христов. Всеки един от тях познава в детайли оркестъра и отделните групи инструменти, което доведе до блестящи резултати в общото звучене.

Друг проблем в началото се оказва убеждението на солистите да вземат участие в този нов и непознат проект. Всеки един от тях е с блестяща кариера в своята страна и въпреки познанията за състава, и неговите възможности бе настроен скептично за успеха на проекта. Тук отново важна роля изигра личният контакт и авторитет на колегите от оркестъра, които спомогнаха за сериозната ангажираност и съпричастие към проекта.

Бих искал да подчертая, че обект на този доклад ще бъдат специфичните фолклорни инструменти, характерни за Балканските страни.

Първото издание на „Ритъмът на Балканите“ се проведе на 13 март 2014 г. в Първо студио на БНР. Още в рекламната кампания, която БНР организира в своята автореклама се събуди огромен интерес към идеята на проекта. В него взимат участие Хакан Гюнчюр (канун) от Турция; Матеос Цахоридис (понтиска лира) от Гърция; Стефче Стойковски (кавал, гайда, зурна) - Македония; Марин Герас (най) - Молдова

БНР БЪЛГАРСКО НАЦИОНАЛНО РАДИО
ПРЕДСТАВЯ

РИТЪМЪТ НА БАЛКАНИТЕ
ОРКЕСТЪР ЗА НАРОДНА МУЗИКА НА БНР

диригент
ДИМИТЪР ХРИСТОВ

Със специалното участие на:
Хакан Гюнчюр (канун) - Турция
Матеос Цахоридис (понтиска лира) - Гърция
Стефче Стойковски (кавал, гайда, зурна) - Македония
Марин Герас (най) - Молдова

13 март 2014
19.00 ч.
Студио 1
на БНР

Билети на касата на Регионален Информационен Център на БНР
бул. "Драган Цанков" №4
в делнични дни от 13.30ч. до 17ч.
в делни дни от 13.30ч. до 19.00ч.

зурна, тамбура) от Македония и Марин Герас (пан флейта) от Молдова.

Хакан Гюнгюр е един от най-известните изпълнители на канун в Турция. **Канун** е арабски струнен инструмент, произхождащ от старата египетска арфа. Най-ранната информация за кануна

датира от X век, когато инструментът бил често употребяван в Туркестан. Смята се, че е бил изобретен от турския учен и философ Ал-Фараб, живял от 872 – 950 г. Канунът е популярен и до днес в Близкия изток и Турция.

Инструментът е изцяло ръчна изработка от мед и 7 различни вида дърво. Има трапецовидна форма и между 74 и 81 найлонови струни, акордирани в групи по три. Модификациите и промените в тона се дължат на малки бронзови перки, които се затягат, при нужда тонът да бъде по-висок. Този инструмент обикновено се полага хоризонтално – на коленете на музиканта или на маса. На него се свири като струните се дърпат с пръсти или с плектри, сложени на показалците. Канунът понякога е наричан „пианото на турската музика“.

Гостът от Гърция **Матеос Цахоридис** е роден е във Верия в среда с прекрасни музикални традиции. През годините той развива задълбочен интерес и умение да свири на традиционни струнни инструменти: цигулка, гръцка лютня, турски уд, бузуки, китара, кеменче, афганистански рубаб, афгански и узбекски джичак. Завършва в Лондон

Етномузикология, а по късно защитава докторска степен на тема „Понтийската лира в съвременна Гърция“. Така той става първият доктор в света по понтийска лира. Понтийската лира е традиционно солов

инструмент и както споделя самият Матеос за първи път при нас е с акомпанимент на оркестър. Аранжиментите на двете пиеси „Ела полим“ и „Понтийски танц коцари“ са

дело на Пейо Пеев. Интересното в случая е, че Понтийската лира има своята златна звукова среда и постановка на свирене. Това е причината да се сменя изцяло инструмента спрямо тоналността и характера на пиесата, а не да се свири на позиция или с неудобна пръстовка. Това напомня смяната на различни гайдуници при гайдата или смяна на друг строй кавал в българската фолклорна практика. Понтийската лира има изключително мек и кадифен тон, което я съчетава чудесно с акомпанимента на оркестъра за народна музика.

Много интересни пиеси се получиха в изпълнението на македонския мултиинструменталист **Стефче Стойковски**. В неговата пиеса „Пиринско хоро“, аранжирана от Димитър Христов бяха използвани три различни традиционни музикални инструмента – кавал – едноставен – типичен за западната ни съседка, ниска ре гайда – в това изпълнение без мях, само с гайдуница и четириструнна тамбура със строй ре от първа и ла от малка октава. Пиесата е в размер 9/8 с четвърти удължен дял. Втората пиеса на Стефче Стойковски е „Петричко хоро“ изпълнена атрактивно в сол мажор на ниска македонска **зурна**.

Зурната е дървен духов музикален инструмент с двойна тръстикова пластинка при звукоизвличането, както обоя. Разпространен е основно в Близкия изток, Индия, на Балканите, както и при някои народи на Кавказ (Азербайджан, Армения и други). Звукът на зурната е с характерен силен и пронизителен тембър, поради което се ползва предимно на открито, а не в затворени помещения. В миналото зурната се е използвала при военни действия за повдигане на бойния дух. Днес на зурна се изпълнява предимно фолклорна музика и се използва при народни празненства. Изпълнението на зурна се съпровожда неизменно с тъпан наричан даул. Като музикален инструмент в България зурната се използва предимно в югозападните гранични области и региона на Източните Родопи. Село Кавракирово, Петричко и Гоце Делчев са два от основните центрове на зурнаджийската традиция в България.

Неповторимо преживяване за всички е участието на солиста на Молдовския

ансамбъл „Жок“ (по настоящем негов диригент) **Марин Герас**. Един от най-добрите изпълнители на **пан флейта** (най) вдигна на крака публиката в Първо студио на БНР със своите изключителни изпълнения на пиесите – „Рог в планината“ и „Чучулига“ в аранжимент на Костадин Генчев. Пан флейтата също идва от далечния Изток, но най-широко разпространена е в Източните Карпати – Украйна, Молдова, Румъния. За съвременната пан флейта голяма заслуга има румънският виртуоз Георге Замфир, който я усъвършенства и дава сериозна популярност както в народната музика, така и в съвременната кино индустрия („Имало едно време в Америка“; „Да убиеш Бил“; „Пикник“ и даже в българската продукция от 1989г. „Маргарит и Маргарита“. Инструментът е изключително силен като звук и много виртуозен, което му дава свобода за бързи пасажии в различни теситури. Състои се от 20 до 30 бамбукови тръби, подредени в хроматичен ред. Преминаването в различните регистри става чрез пренадуване. Сериозен проблем възникна при интерпретирането на пиесите на Марин Герас в темпово отношение. В българската инструментална и песенна култура не се срещат примери в толкова бързи темпа. И проблемът не е толкова в бързото темпо, колкото в метричната пулсация. Изключително трудно и неестествено е да се свири в размер 2/4 само с първо и второ време в много бързо темпо. Това изисква много силна концентрация и изключително чувство за ритъм в инструменталистите. Ако разбира се това е само кратък пасаж или част от по-умерено темпо, то не би затруднило опитни музиканти. Но всички знаем как се прелива в един продължителен монотонен пасаж първо и второ време в бързо темпо и се губи ориентацията за силно и слабо време. Това неминуемо води до събиране на двете времена и загуба на устойчивост. Такъв проблем се получи в изсвирването на пиесата „Чучулига“, но с общи усилия и концентрация бе преодолян.

Във второто издание на Ритъмът на Балканите през 2015 г. взеха участие изключителни музиканти със своите характерни за страната си инструменти.

Деря Тюркан е един от най-популярните изпълнители на **кеменче**. Kemenche е наименование, използвано за различни видове струнни музикални инструменти с произход от Източното Средиземноморие, особено в Гърция,

80-ЛЕТИЕ НА БНР

ОРЕКСТЪР ЗА НАРОДНА МУЗИКА НА БНР

РИТЪМЪТ НА БАЛКАНИТЕ

ОРЕКСТЪР ЗА НАРОДНА МУЗИКА НА БНР
ДИРИГЕНТ **ДИМИТЪР ХРИСТОВ**

СЪС СПЕЦИАЛНОТО УЧАСТИЕ НА:

 ДЕРЯ ТЮРКАН, кеме- нче	 МИЛКА ЗАВИСЛОВА, кавал и кавалче	 КИРИЛКО ТАТАРАС, ба- гламас	 БОГДАН ПРЕДАНОВ, ба- гламас	 БОГДАН ДЖУРИЧ, ба- гламас
-------------------------------	---	------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

21 АПРИЛ
БАЛГОВЕГРАД, 19:00
ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР "Н.И. ВАПЦАРОВ"

22 АПРИЛ
СОФИЯ, 19:00
СТУДИО 1 НА БНР

ИДЕТИ: НА КАСИТЕ НА РИД В БНР И В ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР "Н.И. ВАПЦАРОВ"

Иран , Турция , Армения и региони в близост до Черно море . Това са народни инструменти , които обикновено имат три струни и се държат изправени с опашката си на коляното на музиканта. Името Кемеңче произлиза от персийската Kamancheh и означава просто "малък лък".

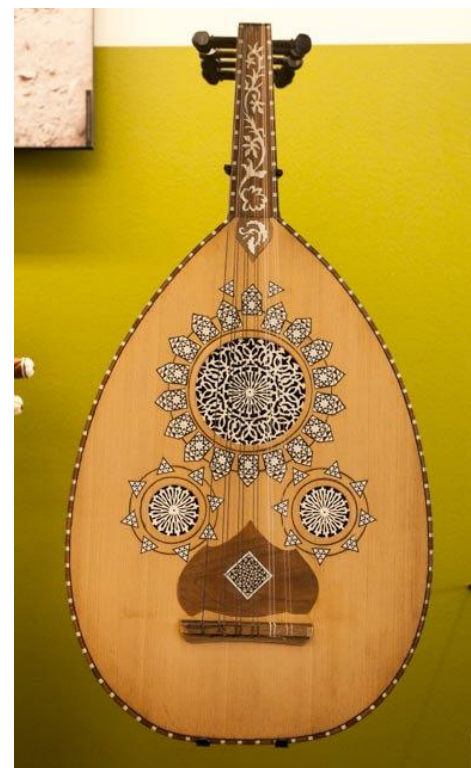

Съществуват няколко варианта: Кемеңче на Черно море (турски Karadenizkemençesi , гръцки Pontickemenche , Понтийски lyra , τοντιακή λύρα). Уникален инструмент по своята същност и звукоизвличане. По подобие на гръцката понтийска лира, кемеңчето е с три струни, а звукът произлиза посредством лък. Пиесите, които Деря Тюркан изпълни с оркестъра са „Ламенто“ и „Никриз касап“ в аранжировање на Георги Андреев. Както при понтийската лира кемеңчето е тих, лиричен инструмент с матов тембър, който чудено се вписва в звука на оркестъра.

Друг стар и традиционен арабски инструмент е Уд.

Кириякос Тапакис от Гърция е музикантът, който го представи във второто издание на Ритъмът на Балканите. Уд е струнен музикален инструмент, разпространен в страните от Близкия изток, Кавказ и Централна Азия, особено в Армения, Азербайджан, Узбекистан, Таджикистан, Иран и Турция. Предшественик е на европейската лютня и е пренесен в Европа от арабите по времето на нашествието им в Испания.

Това е най-известният и важен арабски музикален инструмент, символизиращ съвременната и традиционна арабска музика. Произхожда от по-древния персийски инструмент barbat. Буквално преведено уд означава "дърво". Между VIII и X век удът е имал само 4 струни, олицетворяващи четирите основни елемента: огън, вода, земя и въздух. През XV век броят на струните нараства на 6. Арабите не случайно го наричат "Султан на Арабската музика".

Изключително силно впечатление направи един от най-известните сръбски музиканти **Бора Дугич**. Той е дългогодишен солист на оркестъра на РТВ Белград. Като малък започва да свири на флейта, а по-късно на традиционната за Сърбия **фрула**. Фрулата е традиционен дървен духов аерофонен инструмент с шест отвора. И той, както

българският кавал е познат в миналото като пастирски инструмент, служещ на овчарите за събиране на стадата. По-късно се развива и влиза в употреба в различни оркестри и състави. Фрулата е технически инструмент с матов тембър в ниския и писклив във високите регистри. Партньор на Бора Дугич в концерта „Ритъмът на Балканите“ бе

сръбският акордеонист Бобан Проданович, а пиесите в аранжимент на Пейо Пеев са „Връчаво коло“ и „Игра скакавица“.

Тук бих искал да спомена един интересен факт в изпълнението на виртуозния акордеонист и диригент на Ансамбъл „Танец“ от Скопие **Милан Завков**. Във втората си пиеса „Велигденско оро“, която спечели и конкурс за документален запис през 2017 г. в Братислава, Милан Завков използва един много рядко срещан размер – 18/8, който е специфичен за южната част на Македония. Той условно е разделен от аранжора Димитър Христов за по-лесно четмо на 11/8 с трети удължен дял и 7/8 с първи удължен дял. Така се получава осемнадесет временна осемделна форма с трети и пети удължен дял. В българската фолклорна традиция – Трънско, Кюстендилско и Софийско най-близо до този размер е „Йове“ – 18 временна двуставна, 8-делна комбинирана метрична група с периодично редуване на 7 временен размер с първи удължен дял и 11- временен 5 делен размер с тривременна група на трети дял. Разликата е в това, че при „Йове“ 7/8 е с първи удължен дял, а в македонския размер е с трети.

В третото си издание „Ритъмът на Балканите“ представи вокални изпълнители от Сърбия – **Даница Кръстич**; Македония – **Наум Петрески**; Турция – **Мерал Азизоглу** и Гърция – **Хайг Язджиян**. Ще обърне повече внимание на последният изпълнител, който освен с песен представи себе си с акомпанимент на Уд. Хайг е с интересен произход и това създава особена душевност в неговата музика и естетически поглед. Той е с арменска кръв, роден в Сирия и израстнал от дете в Гърция. Всичко това дава отражение в неговата музика – дълбока, проникновена и изпълнена с мъдрост. Пиесите, които изпълни Хайг Язджиян са „Фогел маг хел“; „Бингеол“ и „Хабарбан“ в аранжимент на Костадин Генчев.

РИТЪМЪТ НА БАЛКАНИТЕ

ОРКЕСТЪР ЗА НАРОДНА МУЗИКА НА БНР
ДИРИГЕНТ **ДИМИТЪР ХРИСТОВ**

СЪС СПЕЦИАЛНОТО УЧАСТИЕ НА:

			
МЕРАЛ АЗИЗОГЛУ ТУРЦИЯ	ДАНИЦА КРЪСТИЧ СЪРБИЯ	НАУМ ПЕТРЕСКИ МАКЕДОНИЯ	ХАЙГ ЯЗДЖИЯН ГЪРЦИЯ

21 АПРИЛ, ЧЕТВЪРТЪК, 19 ЧАСА **СТУДИО 1 НА БНР**

БИЛЕТИ НА КАСАТА НА РЕГИОНАЛНО ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР НА БНР БУЛ. „ДРАГАН ЦАНКОВ“ №4 И В МРЕЖАТА НА TICKETSBBG.COM И EVENTIM.BG

В четвъртото издание на проекта през 2017 г. взеха участие много интересни като душевност и творчески капацитет музиканти. **Влада Панович** от Сърбия е виртуозен акордеонист и диригент на РТВ Белград. Той представи себе си и страната си с авторските пиеси „Ергенско оро“ и „Сирба атрактивна“ в аранжимент на Ангел Димитров. **Марин Бунеа** от Молдова изсвири със своята цигулка пиесите „Сюита лаутераска“ и „Сюита де мелодии популаре“ в аранжимент на Костадин Генчев. Интересна интерпретация на старата македонска музика представи **Благойче**

БНР
БЪЛГАРСКО НАЦИОНАЛНО РАДИО

21 април 2017, петък
19:30 часа
зала „България“

РИТЪМЪТ НА БАЛКАНИТЕ

Оркестър за народна музика на БНР
Диригент **Димитър Христов**

Солисти:

			
Влада Панович акордеон (Сърбия)	Благойче Трайковски кларинет (Македония)	Сократис Синопулос кеменче (Гърция)	Марин Бунеа цигулка (Молдова)

Билети на касата на „Кантус Фирмус“ в зала „България“, касата на БНР на бул. „Драган Цанков“ № 4 и онлайн в мрежата на ticketsbg.com

Трайковски. Той е потомствен музикант. Научава тайните на кларинета от своя баща Стоян Трайковски – известен музикант и познавач на старата македонска музика от Битола. Благойче започва да свири на кларинет сравнително късно – на 16-годишна възраст, но бързо усвоява инструмента и по настоящем е преподавател в музикалното училище в Скопие. Благойче изсвири две традиционни пиеси „Касапско“ и „Меджитлишко пущено оро“ в аранжимент на Димитър Христов. Интересно е да спомена размера на пущеното оро, който не се среща в българската фолклорна традиция. Това е 9/8 с четвърти удължен дял и 7/8 с трети удължен дял, сборът на които образува 16/8– шестнадесет временен седемделен размер с четвърти и седми удължен дял. В българската музикална традиция този размер не съществува. Най-близко до него е размера под името бучимиш – 15/8, който е също седемделен, но с един удължен пети дял.¹ **Сократис Синопулос** от Гърция представи своите пиеси „Тракия“ и „Хора и хасапико“ на кемеңче в аранжимент на Георги Андреев.

В петото издание на „Ритъмът на Балканите“ взеха участие изключителните виртуози от Румъния – **Анна-Мария Стоян** (вокал) и **Мариян Мексикано** (акордеон). Те са представители на новото поколение румънски музиканти с изключителна техника и съвременен прочит на румънската традиционна музика. Изпълненията на Мариян Мексикано „Реална история“ и „Хора де ла Търговище“ изпълниха със звук и

енергия зала България с аранжиментите на Пейо Пеев и Ангел Димитров.

Гоце Димовски от Македония също е представител на младото, вече зряло поколение

македонски музиканти. Тое е основател на известната през 90-те години на миналия век етно-група „Синтезис“. Гоце е желан гост в много проекти на различни изпълнители, където свири на кавал и зурна. Пиесите му „Шупли камен“ и „Гоцева 3“ в аранжимент на Димитър Христов прозвучаха изключително атрактивно на сцената на зала България. Единственият притеснителен момент при съпровод на зурна, е неясният и доста фалшив строй на инструмента, който не винаги кореспондира добре с общия тон на оркестъра. Този проблем съществува и при гореспоменатият гост от Македония Стефче Стойковски. Рядко се срещат верни зурни по целият им звукоред. Това е и причината също толкова рядко да са поставени на една сцена с каквото и да е темпериран оркестър. Обикновено свирят с една или две себеподобни в акомпанимент на няколко даула.

В последното шесто издание на Ритъмът на Балканите през април 2019 г. в Първо студио на БНР се случи истински балкански музикален празник. Гости на това събитие бяха изключителният гръцки цигулар Кириякос Гувентас, македонския виртуоз на тромпета Джамбо Агушев, румънският цимбалист Лорен Мариан Стан и иконата в акордеонното изкуство Петър Ралчев.

Кириякос Гувентас е изключително образован и разнопосочен музикант. Той е специалист по стара гръцка и византийска музика. Преподава в университета в Атина музика и музикознание. Изключително фин с дълбока душевност музикант. Неговите пиеси „Султани Гягях“ и „Крилете на Александра“ в аранжимент на Костадин Генчев отразиха подобаващо гръцката душевност.

За първи път в проекта показахме един инструмент, който река Дунав като че ли е отсякла и забранила по нашите земи. Гостът от Румъния **Лорен Мариан Стан** представи на българската публика инструментът **цимбал**. Цимбалът е характерен и незаменим в унгарските и румънските цигански оркестри, в които по някога

свирят и двама цимбалисти. Подходящ е както за солови изпълнения, така и за акомпанимент. Изключително виртуозен и тембрист инструмент. Той е с множество струни, разположени в дървен резонатор, по които се удря с чукчета (палки) с форма на

лъжички. Самият инструмент представлява дървен резонатор в правоъгълна или трапецовидна форма с доста големи размери (1,20 м дълъг и 1,50 м широк). На него са опънати тройни или четворни струни с обем от Е до е3. Извличането на звука става чрез удари с палки по струните. Палките могат да бъдат с различна плътност, което променя тона, както при ксилофона. При усъвършенстваните цимбали звукът може да се прекъсва със специално заглушително устройство по подобие на пианото. Изключително добре се вписва тембърът на цимбала с общата звучност на оркестъра, което създава усещане за хомогенност и цялост на изпълненията „В градината на Йон“ и „Тамбал бас“ в аранжимент на Ангел Димитров.

Джамбо Агушев е изключително виртуозен тромпетист, наследник на фамилията Агушеви. Роден е в Македония, но от малък живее в Германия, където за първи път прави опити да свири на тромпет. Особена роля в развитието на Джамбо като музикант изиграват баща му Джамал и чичо му Кочо Агушев. Джамбо бързо напредва технически и поема огромна музикална информация от целия Балкански полуостров. Днес той е лидер на фамилния бенд „Агушеви“ и концертира в цял свят с различни световни музиканти. На българска сцена Джамбо Агушев представи пиесите „Дафина“ и „Хавана“ в аранжимент на Пейо Пеев.

Петър Ралчев (акордеон) е една от най-ярките звезди на съвременната българска музикална сцена. Създател на уникален стил, който съчетава виртуозност, мелодичност, богата хармония и импровизация, той е източник на вдъхновение за много млади акордеонисти по света днес. В него са изкристализирали всички тенденции и развитието в областта на съвременната народна музика, без да изпада в противоречие с фолклорните традиции. Ралчев успява да постигне голямо разнообразие в импровизацията, без да търси варианти, а по-скоро цялостно изграждане и развитие. Няма да крия, че с инструменталист като Петър Ралчев се свири изключително трудно и много концентрирано. Неговата сценична емоционалност може да се сравни с природна стихия и е от изключително значение концентрацията по време на негов съпровод. Динамичните нюанси и темповите отклонения са неизменна част от естетическия му натюрел. Пиесите „Копаница“ и „Чомпалова ръченица“ в аранжимент на Пейо Пеев са изключителен музикален заряд и достоен финал на един такъв концерт.

В заключение бих искал да споделя няколко важни неща, свързани с работата на диригента и оркестъра със солисти, свирещи на нетрадиционни за българския фолклор

инструменти. Всички те имат своята специфика и предпоставки за ансамбловото музициране. Важно е да се знае, че от изключително значение е начинът на аранжиране на пиесата, която ще звучи, както и дълбоко познаване на характеристиките на отделните групи инструменти в оркестъра, които партнират на солиста. Разбира се, че тук трябва да се спомене добавената стойност на отделни инструменталисти, които на места свирят в унисон със солистите. Аранжорът много точно и вярно трябва да прецени възможностите на отделните групи, за да избегне ситуация, в която даден пасаж или дори цял дял не може да се изсвири. Това се случва, когато аранжорът няма вярна представа за темпото, ако пиесата, която прави, е изпратена като нотен текст, на който не е указано темпото. За това често се случва в работата на оркестъра да се уточняват предварително темпата, за да не се изпада в неприятни ситуации. Друг проблем, който обаче не е свързан с оркестъра, е недостатъчната подготвеност на солиста. Някои от тези музиканти са неуки и са свързани само с различни увеселителни събития, където свирят своята музика. Има случаи, когато те не помнят какво точно са изпратили като демо за аранжиране и това налага по-дълъг репетиционен процес за научаване на въпросната партия. В крайна сметка трудът, който полагат всички има своето логично разрешение – усмивките и удовлетвореността по лицата на нейно величество публиката.

Използвана литература:

Николова, Л.Л – „Българска народна музика“ 1988

Абрашев, Б – „Музикални инструменти“ 1995

Пейчева, Л – „Между селото и вселената“ 2008

Атанасов, В. „Спомени в картина и звук“ 2012

Атанасов, В. „Систематика на българските народни музикални инструменти“ 1977

Laurence Picken: Folk Musical Instruments of Turkey, Londra, 1975.

The New Grove Dictionary of Musical Instruments: Londra, 1984.